

Työ- ja elinkeinoministeriö

AI FI 78/2025
21.8.2025

Amnesty International Suomen osasto
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.2)

Koska ilmastolain tavoite hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä muodostaa Suomen ilmastopolitiikan ja siten myös energia- ja ilmastostrategian keskeisen lähtökohdan, strategiassa tulisi esittää riittävän selkeät linjaukset ja tehokkaat toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja hiilinielujen kasvattamiseksi, jotta hiilineutraalisuustavoite saavutetaan. Nyt strategialuonnoksen linjauksiset ja toimenpiteet eivät valitettavasti ole riittäviä, jotta lailla vahvistetut ilmastotavoitteet saavutettaisiin.

Energia- ja ilmastostrategian tulee erityisesti kiinnittää huomiota maankäyttösektorin hiilinielujen romahdukseen ja esittää toimenpiteitä, joilla nieluja vahvistetaan ja päästöjä rajoitetaan siten, että hiilineutraalisuus voidaan saavuttaa vuoteen 2035 mennessä. Strategialuonnoksessa maankäyttösektorille (luku 2.2.3) esitetyt toimet, kuten inventaariot ja informaatio-ohjaus, eivät ole riittäviä kääntämään maankäyttösektorin päästökehitystä ja vahvistamaan nieluja riittävälle tasolle.

Hiilineutraalisuustavoitteen turvaamisessa on nojattava päästöjen vähentämiseen ja luonnollisten hiilinielujen vahvistamiseen, ei vasta kehitteillä oleviin teknisiin nieluihin (2.2.4), joiden hyödynnettävyyteen liittyy monia epävarmuustekijöitä.

Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.3)

Uusiutuvan energian edistäminen on keskeinen osa ilmastokriisin ratkaisemista, mutta uusiutuvan energian kehittämisessä tulee huomioida oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeusnäkökohdat sekä varmistaa, ettei uusiutuvan energian tuotannolla aiheuteta haittaa muille ympäristötavoitteille, kuten luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle.

Polttoon perustuvat uusiutuvan energian ratkaisut eivät ole linjassa pitkäaikaisten ilmastotavoitteiden kanssa ja tämä tulisi tuoda esiin myös strategiassa. Uusiutuvan energian käytön lisääminen ei saa vaarantaa luonnon monimuotoisuutta, metsien hiilinieluja tai muiden ympäristötavoitteiden toteutumista.

Saamelaisten kotiseutualueelle ei tule suunnitella aurinko- ja tuulivoimahankkeita ilman saamelaisten vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta (FPIC).

Energiatehokkuuden edistäminen (strategian luku 2.5)

Energiatehokkuuden parantamisen ja ennen kaikkea energian säästön on oltava politiikkatoimien keskiössä kaikilla sektoreilla. Energian kokonaiskulutuksen vähentäminen on olennainen osa ilmastotavoitteiden saavuttamista, mutta tämä ei tule strategiassa riittävän selkeästi esiin.

Energiatehokkuuden ja energian säästön edistämiseksi tarvitaan vapaaehtoisten ohjauskeinojen rinnalle myös muita ohjauskeinoja, kuten taloudellisia kannustimia sekä normiohjausta. Myös kuluttajille suunnattuun energianeuvontaan tulee osoittaa riittävät resurssit.

Verotus (strategian luku 2.10)

Päästöperustainen verotus on tärkeä hiilen hinnoittelumekanismi ja oikeudenmukaisen vihreän siirtymän ohjauskeino. Mekanismia tulee käyttää nykyistä tehokkaammin ja saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Samanaikaisesti tulee huolehtia siitä, etteivät taloudelliset vaikutukset pienituloisille käy kohtuuttoman koviksi. Keskeistä on luopua fossiilisten energialähteiden käytön tuista, mukaan lukien niihin kohdistuvista veroeduista.

Amnesty pitää erittäin valitettavana, että pääministeri Orpon hallitus on tehnyt verotusta koskevia päätöksiä, jotka ovat ilmastotavoitteiden kannalta kielteisiä. Esimerkiksi fossiilisten

polttoaineiden verotusta on kevennetty, kun taas joukkoliikenteen ALV nostettiin 10 prosentista 14 prosenttiin.

Ilmastomuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.11)

Jää epäselväksi, miten käsillä oleva strategialuonnos suhteutuu Kansalliseen ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelmaan (KISS2030). On kuitenkin ilmeistä, että strategialuonnoksen toimet ilmastomuutokseen sopeutumisen vahvistamisesta eivät vastaa tilannetta, jossa Suomen on varauduttava sopeutumaan huomattavan vakaviin ilmastomuutoksen vaikutuksiin kuluva vuosisadan loppuun mennessä.

Kuten Amnesty toi esiin jo Kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelman (KISS2030) valmistelun yhteydessä, osana ilmastomuutokseen sopeutumista Suomen tulisi varautua ilmastomuutoksen synnyttämään ja lisäämään siirtolaisuuteen. Esimeriksi sisäministeriössä, ulkoministeriössä sekä työ- ja elinkeinoministeriössä tulee huomioida ilmastokriisi ihmisten liikkumista lisäävänä tekijänä ja aloittaa systemaattinen valmistelutyö siihen vastaamiseksi Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti.

EU-vaikuttaminen (strategian luku 2.12)

Suomen tulee edistää EU:ssa ihmisoikeusperustaista ilmastopolitiikkaa, jonka ensisijaisena keinona ovat tehokkaat ja ripeät päästövähennykset ja hiilinielujen vahvistaminen. Suomen ei tule edistää joustomahdollisuuksien lisäämistä EU:n ilmastopolitiikassa.

Suomen tulee myös edistää sitä, että EU:n mobilisoima kansainvälinen ilmastorahoitus kehittyvien maiden ilmastotoimiin vastaa kansainvälisesti sovittua tasoa ja oikeudenmukaista rahoitusosuutta.

Nykytilanne ja arviot politiikkatoimien vaikutuksista (strategian luku 3)

Strategialuonnoksen politiikkatoimien vaikutusarvoista puuttuu kokonaan sosiaalisten vaikutusten, oikeudenmukaisuusnäkökohtien sekä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi.

Amnesty korostaa, että ilmastopolitiikassa tulisi arvioida toimien vaikutusta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen niin Suomessa kuin muualla maailmassa. Koska energia- ja ilmastostrategia on keskeinen osa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuutta, sen ihmisoikeusvaikutukset riippuvat keskeisesti siitä, missä määrin suunnitelma ja sen toimeenpano osaltaan edesauttaa ilmastokriisin hillitsemistä.

Energia- ja ilmastostrategian valmistelun ja myös sen vaikutusten arvioinnin lähtökohdaksi tulisi selkeästi määritellä oikeudenmukainen siirtymä kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Vaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota muun muassa siihen, miten toimet vaikuttavat lapsiin, nuoriin ja tuleviin sukupolviin sekä esimerkiksi pienituloisiin. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida saamelaiden oikeus ylläpitää omaa kieltä ja kulttuuriaan.

Amnesty suosittelee, että energia- ja ilmastostrategian sekä muiden Suomen ilmastopolitiikan keskeisten suunnitelmien vaikutusarvioon sisällytetään perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi. Arvioinnin tulisi johtaa tehokkaisiin toimenpiteisiin oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä niihin mahdollisesti kohdistuvien kielteisten vaikutusten torjumiseksi.

Kaikkiaan ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuusvaikutusten sekä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia tulisi kehittää ja systematisoida. Amnesty huomauttaa, että toistaiseksi ilmastotoimien ihmisoikeusvaikutusten arvioinnille ei ole valtionhallinnossa yhtenäisiä indikaattoreita tai kriteeristöä. Riskinä on tällöin, että arviointi on pistemäistä, eikä esimerkiksi huomioi toimien kokonais- ja kumulatiivisia vaikutuksia. Ilmastotoimien ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin kriteeristön ja indikaattoreiden käyttöönotto auttaisi varmistamaan, että arviointi on riittävän kattavaa ja edistää laadukasta pitkäaikaisten vaikutusten seurantaa.

Strategialuonnoksen arvio ilmastotavoitteiden saavuttamisesta (luku 3.1.) osoittaa selkeästi, että ilman merkittäviä lisätoimia Suomi ei tule saavuttamaan ilmastolaissa asetettua tavoitetta hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä. Tilanne todetaan myös KEITO-skenaarioissa sekä ilmastovuosikertomuksissa vuosilta 2023, 2024 ja 2025. Strategialuonnoksen mukaan (luku 3.1.4.) esitetyillä toimilla Suomi ylittää hiilineutraalisuustavoitteensa noin 34 Mt CO₂-ekv päästöillä.

Amnesty korostaa, että ilmastolain tavoitteen hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä tulee olla energia- ja ilmastostrategian lähtökohta. Strategiaan on sisällytettävä riittävästi tehokkaita politiikkatoimia, jotta Suomi pääsee sellaiselle päästökehityspolulle, jolla hiilineutraalisuus on mahdollista saavuttaa vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen siirtyä hiilinegatiivisuuteen.

Muuta kommentoitavaa energia- ja ilmastostrategiaan liittyen

Amnesty muistuttaa, että Suomella kuten kaikilla valtioilla on velvollisuus turvata ihmisoikeuksien toteutuminen riittävillä ja oikea-aikaisilla ilmastotoimilla. Myös kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) tuore neuvoa antava lausunto korostaa valtioiden oikeudellista velvollisuutta ilmastomuutosta hillitseviin toimiin ja painottaa Pariisin sopimuksen velvoitetta maakohtaisiin päästövähennyksiin, jotka mahdollistavat ilmaston lämpenemisen rajoittamisen 1,5 asteeseen.

Luonnos energia- ja ilmastostrategiaksi ei ole linjassa kansallisessa ilmastolaissa asetetun hiilineutraalisuustavoitteen kanssa ja siinä esitettyjen toimenpiteiden ei voi nähdä vastaavan tilanteeseen, jossa maankäyttösektorin nielut ovat romahtaneet ja ilmastolain hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen edellyttää huomattavia lisätoimia.

Strategialuonnosta tulee päivittää sisällyttämällä siihen riittävät lisätoimet hiilinielujen vahvistamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi, jotta kansalliset ja kansainväliset tavoitteet ilmastokriisin hillitsemiseksi voidaan saavuttaa.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja